

Izjava — Izvzemši ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopolni naj se pošilja ništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejajajo, rokopisi se ne vra. Izdajatelj in odgovorni urednik Š. Edinost. — Tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 6.—, pol leta L 30.—, celoletno L 60.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot.; osmrtice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2.—. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2.—. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Socializem in narodnost

Ze meseci in meseci se bje v komunističnem časopisju proti nam najostrejši boj v znamenju »nacionalizma«, češ, da smo »najhujši sovražniki« ljudstva, hlapiči »buržuazije«, »vojni hujskaci« in kar je še takih tepih prirnkov, s katerimi nas obsipajo danzadnem naši prijatelji iz rdečega tabora.

Da je to hujskanje čisto navadno strankarsko sredstvo in slepilo, ki naj bi doseglo odvajitev širokih ljudskih mas od našega dela in stremjenja, ni treba omenjati. V svojem odprtem pismu na g. Mosconija nas je Passigli imenoval »izdajalce« (koča in česa?), ki jih je treba zatrepi, če se hoče izvršiti smotrna italijanizacija Julijske Benečije. Ker pa sega to vprašanje veliko dalje, nego je zamore objeti dneva polemika in poulično psovaje, ki smo ga bili deležni zadnje tedne s strani slovenski pisanege glasila italijanske komunistične stranke, ker je to življenjski problem našega naroda v zasedenem ozemlju, je naša dolžnost, da preciziramo jasno naše stališče napram socialni demokraciji, njenim ciljem in njenemu hotenju.

Zgodovinski pregled.

Socializem v današnji obliki predstavlja težnje delavskega stanu na gospodarskem in političnem polju. Cilj je silno visok, da, skrajši: samovlada delavskega stanu v gospodarstvu in politiki. Boljševiški program, ki ga je te dni razglasil kongres III. internacionale v Moskvi je da dal tem težnjam najostrejši pečat brezkljubnega boja proti kapitalizmu in buržoaziji na absolutno materialistični podlagi komunističnega manifesta. Težnje slovenske narodne stranke v naši državi pa imajo za predmet še jako primitivne narodne potrebe: princip samoodločbe, narodno šolstvo, ravnopravnost ljudstva in njegovega jezika v javnosti, zavarovanje gospodarskih pogojev in ustanov našega naroda pred zaslužanjem od strani tujca.

Moramo pa razgledati težnje socializma in nacionalizma s širokega zgodovinskega in miselnega vidika. (Glej Rejčev članek v »Zborniku«). Tudi naši tako primitivni narodni napori potekajo iz istega ogromnega vrelca, ki podlugo slo te dviga odvisne ali zelo tlačene in izrabljene narode kvšku k svobodi in samostojnosti. Ideja osamosvajanja narodov je začela svoje orjaško delo blizu pred 150 leti v vojni severnih Američanov za osvoboditev. Ze Bill of rights države Virginije izvaja idejo demokratske republike iz bistva človeške narave. (Clen 2: Vsa oblast počiva v narodu in dosledno od tam izvaja.) Deset let pred izbruhom francoske revolucije začena Massachusettska ustava s proglavitvijo svobode in enakosti vsih ljudi. (Clen 1: Vsi ljudje se rodijo svobodni in enaki itd.) In Zvezne države v svojem proglasu neodvisnosti jemljejo za se pravico samoodločbe narodov, sklicujoč se na »pravno enakost narodov«. Ali ni to že besediilo demokracije naših dni? Ista sila je v prvih desetletjih 19. veka odtrgala tudi narode in države Srednje in Južne Amerike od Španije. Iz prvotne demokracije je ideja narodnega pokreta začetkom 19. veka preskočila tudi v Evropo ter na Balkanu dvignila Grke, Srbe in Bolgare v boj za narodno osvobodjenje. Kasneje so stopili pod zastavo iste ideje Poljaki, Italijani, Rumuni, Madžari. Med vojno je ista ideja razdrta Avstrijo, okrnila Rusijo in Nemčijo. Narodne države, ki so nastale, so učinke iste neodoljivo tvoreče sile, ki podjarnjlene in izmognene narode žene kvšku, da tomijo jarem tujega imperijalizma.

Druga, toda sorodna vrsta dogodkov se je sprožila s početkom francoske revolucije leta 1789. Namestu pokreta naroda zoper imperijalizem drugega naroda je nastopil pokret stanu zoper nadvlado in izrabo s strani drugih stanov. Tretji stan, obsegaajoč inteligenco in kapital, se je dvignil zoper politično, socialno in tudi gospodarsko premoč plemstva, visoke duhovščine in njih predstavnikta kralja. Namesto naroda nastopa en stan v državi, ki se dviga, toda ideje, ki sprožajo pokret in ga vodijo do zmage — so tu in tam prav iste: ideje demokracije. Po uspehu na Francoskem je tretji stan zaporedoma izvojeval svoje zmage tudi po drugih evropskih državah. Ta pokret v 19. veku označamo z imenom političnega liberalizma. V gospodarstvu se je zvezel z Manchesterstvom; v politiki je bil cilj vladavina parlamenta, bodisi v monarhiji ali republiki; na splošnem kulturnem polju pa označajo liberalno demokracijo razni »kulturni boji« proti krščanstvu in cerkvi. Čim pa je tretji stan kapitalistične inteligence izvojeval malone popolno zmago, ga je zapustila tista čudovita sila, ki je celo stoletje sem rušila vse ovire okrog sebe.

Gospodarski sistem liberalizma je ustvaril »tretji« stan industrijskih delavcev. Razmere so ga zgodaj silile k organizirani samopomoči. Pogovji za probujo stanovske zavesti — mase nakopičene v industrijskih centrih — so bili ugodni. Sredstva izobrazbe in prometa so se v minutem stoletju brezprimerno namnožile in poskočile: tako je stan industrijskega delavca ravno v kratkem dozorl za težnje po deležu politične moči in po boljših deležih pri razdelitvi gnotnih dobrin. Zopet je bil nov stan ali ljudski razred nositelj pokreta, nove oblike ciljev, ki so se deloma tekom časa menjavale ali se ostale nedoločne in nejasne. A gibanje so sprožile iste ideje demokracije. Isti jezik je, ki ga je začela govoriti narodna demokracija, ga po njej posnela liberalna, in ga danes se panavlja socialna demokracija. »Svoboda, enakost, bratstvo« je geslo, ki navdihuje programe vseh treh pokretov. A dočim je liberalizem težo povdarka (vsaj v teoriji) deval na »svobodo«, socialna demokracija zavestno premika poudarek na »enakost«.

Kakor priča zgodovina zadnjega veka, ta

trojni pokret ni sledil strogo zaporedoma, ampak v veliki meri vsopredno. Zlasti narodna in liberalna demokracija sta šli roko v roki ter si vzajemno posojali ideje in inicijative. Bil je Mazzini, ki je skušal obojnemu gibanju dati isto idejno vsebino in pokazati skupno pot.

Tako je prišlo, da je liberalna demokracija celo proglasila nacionalni princip za svoj »absolutum«, za svojo ga boja.

Socialna demokracija in mi.

Ta kratki zgodovinski in miselni pogled na pogoje in gibalne ideje demokratskih pokretov v novem času pred vsem prepričuje, da je demokratsko gibanje — dokler ne doseže svojih naravnih ciljev — neodoljiva sila, zato, ker je udejstvovanje enega naravnih zakonov človeške družbe. Ko pa gotova oblika demokratskega pokreta dospě do vrha, je naravno nasličena in tedaj izgubi svojo elementarno silo ter otrpne. V tem stadiju je danes takozvani liberalni pokret meščanskih vrst, ki zajema svojo umetno moč le še iz zveze s kapitalizmom. A ta je nenasten, zato ruši ravnotežje človeške družbe ter budi reakcijo. Tudi nacionalni pokreti velikih narodov so naravno nasličeni, v kolikor se zopet ne istovetijo s težnjami nenastenege mamonizma, ki razteza svoje krepilje širom sveta po vedno novih žrtvah.

Drugače pa je s težnjami malih narodov in delavskih stanov. Ti so pred zadnjo vojno bili daleč od svojih naravnih svrh. In res, dasi veliki narodi v zvezi s kapitalizmom kujejo dosežanim žravam tudi za nadaljnjo bodočnost najtežje okove, je vendar očitno, da bo zmaga na strani malih narodov in delavskih stanov. Ideje v zvezi z naravnimi zakoni so močnejše od umetnih verig, svet oklepajočih sil: kapitalizma in militarizma. To je pokazal tudi rezultat zadnje vojne.

Boj še ni končan, a obe veliki stranki čutita, da je bližu — če ne katastrofalno — pa vsekar odločiti stadij boja. Zato nervozna in napeta pripravljenost na obeh straneh. Kos jugoslovenskega naroda v zasedenem ozemlju je v svoji narodni celoti pripuščen ne samo italijanskemu militarizmu, ampak tudi italijanskemu kapitalizmu. Zato se zdí naravno, da se italijanska komunistična stranka ponuja našemu narodu za rešiteljico, vabečo ga v svojo organizacijo, k svojim idejam in ciljem. Zdelo se je, da je tak kosček naroda, ki je obsojen na rudimentarno, okrnjeno narodno življenje, ves in cel poklican v tabor proletarske bojne vrste. In res je bilo izza okupacije čuti takih glasov iz vseh vrst našega naroda.

Toda kmalu je prišlo iztrezjenje in danes je ogromna večina našega naroda prepričana do dna, da mora odkloniti tisto obliko socialistične demokracije, ki se danes pri nas predstavlja, odkloniti zlasti njeno najnovejšo obliko boljševizma. In to iz vseh vzrokov našega narodnega, političnega, gospodarskega in kulturnega stališča.

Zneno odprto pismo Passiglija, ki smo je že pravilno ocenili, odkriva brez sramu raznarodovalne namene, ki jih imajo socialisti z našim ljudstvom, ki naj bi se počasi asimilirali, izgubili svojo narodno zavest in vtonilo tako v italijanski morju brez sledu. Postalo je jasno, da so »i benefici nazionali della politica socialista«, kot pravi Passigli, proračunjeni na počasno, a bolj gotovo smrt našega narodnega telesa v Julijski Benečiji pod masko komunistične internacionale, ki v naših krajih »globoko čuti brambo (italijanskega) naroda, več in bolje kot vsi drugi.« (»Lavoratore«.) 13. sept. 1920. Če to ne zadostuje, bi znova opozorili na slučaj, »Zveze slovenskega učiteljstva«, ki je bila na silno žaljiv način vržena iz »Delovne zbornice«, ker so se »mednarodnjaki« zbal 800 jugoslovenskih inteligentov, ki so hoteli priti pod njihovo okrilje. To so dejstva, ki kriče vse bolj od našega dokazovanja.

S socialistično organizacijo delavskih in kmečkih zadrug pa postane naše ljudstvo gospodarski popolnoma usuznjeno in odvisno od socialistične centrate v Milanu, kamor se steka ves denar. Konec bi bil ta, da bi z narodno asimilacijo in gospodarsko odvisnostjo izgubil naš narod na zasedenem ozemlju vse predpogoje za samostojno narodno življenje in bi v najkrajšem času — podlegel.

Kar se pa tiče našega kulturnega stališča, je dano z označenjem golega materijalizma, na katerem sloni vse delovanje socialne demokracije, ki je ateistična, brez etike, brez globoke socialne vesti. Otdot njeni neuspehi, kadar poskuša graditi in dati novo življenje porušenemu socialnemu redu. Najboljši dokaz za to nam nudi Nemčija zadnjih dveh let. Nemški teoretični socializma so lahko miselno stili v duši proletarijata čudovite zaklade kreposti, ki se bodo razmahale v socialistični državi. Toda, ko je ta država z revolucijo jeseni 1918 res prišla, ni bilo slavljenege zaklada moralnih moči nikjer, tako, da je socialistični minister Harnisch napisal v »Vorwärts-u« sledeče bridke besede: »Nudili smo prevč materialnega, a smo premalo uvaževali vzgojo... Le prevečkrat smo pozabili zabavati masam v možgane in srce, da socializem ni samo stvar večjih pravic, ampak vsaj v enaki meri tudi stvar pomnoženih dolžnosti. Vse to so grehi minulosti, ki se zdaj bridko maščuje.« In drugič zopet: »Niti za trenutek ne smemo odlašati s priznanjem, da je nemško ljudstvo izza revolucije izgubilo ljubezen do dela.« Socialistično glasilo »Münchener Post« je dne 1. maja 1919 tožilo: »Solnce človekoljubja in bratoljubja je otmelno; dan pomladnega socializma, čegar vzhodu smo časih z zaupanjem zrlj naproti, vzhaja krvavo-rdeče... Postanimo resni in preudarni! Vse nas sila, da se v teh dneh maja obrnemo vase ter se vprašamo, če smo še socialisti. Zakaj socializem ni evanjelje sile, am-

pak pravice.« Ob pogledu na tako stanje stvari, je napisal sloviti sociolog Werner Sombart sledeče značilne besede: »Moderni socialistični pokret je strahovito ubog na stvariteljskih idejah in graditeljni ljubezni. Revolucija v različnih deželah je to uboštvu spravila na dan; v njej zaenkrat vladajo le sile razdiranja in sovraštva; še nikoli ni bilo na zemlji tako malo ljubezni in tako mnogo sovraštva kakor te dni. Kjer pa vprašujemo po pozitivni vsebini revolucije, ne najdemo nič kot le brezmejen mamonizem (hlastanje po materialnih dobrinah in uživanju) tostran in onstran.«

Tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: socialna demokracija je imela in ima svojo moč v negativnem delu, v razdiranju, v uničevanju sedanjega krivičnega socialnega reda, toda, ko je treba na ruševinah graditi in ustvarjati novo življenje, ji zmanjkajo moči, ker brez globoko v človeški naturi zasidranih temeljev; vesti in etike, ne more ustvariti ničesar. Isti strup, ki je razjedel do kosti sedanjí ustroj človeške družbe in vrgel človestvo v naročje najodurnejšega materijalizma, isti strup je socialna demokracija v vedno večjih količinah, ker se je odpovedala metafizičnemu vrelcu vse socialne inspiracije in harmonije. Ideje o »svobodi, enakosti in bratstvu« o »socialni pravčnosti« itd. so sicer silno lepe in dobre, toda odtrgane od temelja etične ideje, niso več počelo harmonije, marveč počelo anarhije. Taka gesla imajo pač moč, da vlečejo mase ljudstva k razdiranju in podiranju, a ko je treba graditi, zidati, ustvarjati morejo najti moč le v božji ideji, ki pa jo materijalizem zanika in pobija.

Te poti naše ljudstvo ne bo ubiralo: pomenila bi zanj narodno, politično, gospodarsko in kulturno smrt. Delati bomo vse, da ga obranimo pred komunističnim zastrupljenjem. Zastavljali bomo vse moči, da ga politično in socialno dvignemo, da ga vzgojimo, kulturno obogatimo, gospodarsko osamosvojimo in mu pripravimo tako bodočnost, kot jo — trpin in mučenik — zasluži v polnem obsegu.

To je naša pot in naše delo!

Današnja zapadna politika

Imena Lloyd George, Clemenceau, Millerand, Tittoni, Nitti, Giolitti i. t. d. nam predstavljajo politiko zapadne Evrope. Same velike osebnosti, ki se jih bo s spoštovanjem in odkritosrtnim zanosom spominjal vsak blagoučuteč, resnico in pravico!ljubni državljan Evropskih vlasti. Zares impozantne postavbe v zgodovinskem toku. Kot zvezde - vodnice s čarobnim sijajem se blešče te veličine v sredi otmelnih svetov. Ves svet se tresne in maje pod njihovimi udarci ter krepeče udano. Edino eden je, ki se jim zoperstavlja in ta je — ruski muzik.

Ogledimo si na kratko, na tem sloni ta zapadna politika, kdo je njen vodnik? Če gremo daleč nazaj v zgodovino, bomo imeli pričko opazovati v Evropi vedno isto politiko in tako se enkrat ustavimo v 15. stotletju v Florenci. Z velikimi zlatimi črkami bo bleščel napis: Tu staneje diplomat in politik, izgnanec in poslanik Ncoto di Bernardo dei Macchiavelli.

Interesantno! Vstopimo! Na mizi vse polno knjig, gospodarja risker. Toda, glej čudol Okoli mize sedijo Lloyd George, Clemenceau, Millerand, Tittoni, Nitti, Giolitti i. t. d., sami naši stari znanci; z velikansko slastjo bujijo v knjige ter srebaajo stavek za stavkom z dočignimi pozirki. Pogledimo bližje! »George, kaj pa je tako interesantnega?«

»Pustite me v miru! Il principe čitam, ne vidiš?«

»A tako! In ti prijatelj Clemenceau?«

»Ritratti delle cose dell'Alamagna.«

»Malo verjetno, saj ne znaš italijansko.«

»Čitam v francoskem prevodu, molči in ne moti!«

»In ti Giolitti?«

»Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio.«

»Lepo, lepo. Vi drugi pa itak vem kaj čitate, l'Arte della guerra i. t. d.«

Same zanimive stvari seveda. —

A, pa tudi zapisuje glavne ideje pisateljeve, posamezne stavke! Prav. — Ponižno bi si dovolil prositi častite čitatelje če bi bili tako prijazni in bi mi mogočno izvolili posoditi svoje zapiske?! Tudi jaz se jako interesiram za vašega velespoštovanega učitelja.«

»Prosim.«

In zbrni sem leteče liste ter se podal v stranjsko sobo. Tu je visela velika slika Macchiavellija s sledečimi stavki:

Rojen sem v Florenci leta 1469. ter sem sin velespoštovane rodbine te svobodne države. Bil sem že v zgodnji mladosti imenovan za Cancelliera, pozneje pa za poslanika na papeževem, francoskem in cesarskem dvoru. Ko pa je prišla v naši republiki rodovina Medicejev do veljave, sem zamenjal ta svoja visoka mesta z navadno jetniško klopjo ter sem bil celo izgnan. Leta 1513. sem se zopet povrnil v rojstno mesto ter še v istem letu izdal knjigo »Il principe«. Vzburila je veliko pozornost in dejali so mi celo, da bo vodila še pozne rodove. V svojih zadnjih letih sem prišel zopet v milost pri visoki rodovini Medicejev. Rudi tega pa sem vzbudil pri Florentincih zavist in sem, od njih osramočen, umrl 1527. leta. —

To pišem malo pred smrtjo, Macchiavelli. Zalostno življenje, sem si mislil, ter razprostrl ornamente papirje. Čital sem.

Vladar si mora vzeti za zgled lisico in leva. Lev se ne more braniti proti zanjkam, lisica pa ne proti volkovom. Zato mora biti lisica, da opazi zanjke, a tudi lev, da prestraši volkove. Kdor igra samo leva, se slabo razume na svoj poklic. (Il principe 18.)

Vsa krivica se mora hkrati utrditi, da — če se spoznava pozneje — toliko ne rani. Izkazovanje dobrot pa se naj vrši polagoma, da se tem bolje občuti. (Il principe 8)

Ljudje so tako preprosti in sledijo v taki meri trenutni sili, da dobiva tisti, ki hoče varati, vedno enega, ki se pušča varati.

(Il principe 18)

Kdor hoče doseči pokorščino, mora znati ukazovati. (Discorsi III, 22)

Samozemlje so ljudje prisiljeni, napravljajo dobro; ako jim je dano voliti in ako delajo lahko, kar hočejo, vlada v trenutku zmešnjava in nerred. Zato se pravi: lakota in revščina napravljajo ljudi marljive, zakoni dobre. (Discorsi I, 3)

Pogodbe se kršijo radi koristi. (Discorsi I, 59)

Podlaga vsem državam je dobri vojaštvo. Kjer manjka to, ne morejo biti zakoni dobri in ne kaj drugega. (Discorsi III, 31)

Bodi vedno postrežljiv, če te nič ne stane. (Asino d'ono 6)

Se veljko je bito na papirjih zapisano, toda mislim, da navedeno zastoduje za označenje zapadne politike.

Cilji politiki je moč je nje geslo, in vsako sredstvo za to je dopustno. — Živeča politika zapada!

R. K.

Govor poslanca Smodeja

v narodnem predstavništvu dne 14. sept. o priliki razprave o senzermski pogodbi:

Gospodje poslanci! Senzermski mirovni ugovor določa naše severne meje proti Avstriji. Sto in stoletna želja, sto in stoletno hrepenenje našega naroda je šlo za tem, da se ujediniamo s svojimi brati, ki so živeli na slovanskem jugu, dočim smo bili mi v Avstriji. Ta stoletna želja se je našemu narodu izpolnila, toda z veliko žalostjo v srcu moram danes konstatirati, da se ni izpolnila v vsem obsegu, kakor bi to zahtevala pravica naroda in njegova želja.

Za časa vojne je ves naš narod simpatiziral z entento. To je treba danes ugotoviti nasproti trditvam italijanskih politikov, češ, da so se tudi oni avstrijski narodi, ki so se z zlomu Avstrije odcepili in tvorili nove države, borili proti ententi prav tako kakor Nemci. Konstatirati moram, da so bili ti narodi prisiljeni, da so vzeli v roke orožje. Toda, v svojem srcu ti narodi niso bili za obstoj Avstrije, ampak so si vsi želeli svojih lastnih držav in so, kakor hitro je prišel pravi trenutek, dali te želji, po svojih zastopnikih tudi izraza v dunajskem parlamentu. Konstatirati moram dalje nasproti takim trditvam, da so naši narodi, med njimi tudi Hrvatje, Slovenci in Srbi, ki so bivali v prejšnji avstro-ogrski monarhiji, dvignili med vojno veliki pokret za svoje osvobodje. Ni torej resnica, da bi nam bilo osvobodjenje padlo takrekoč z neba v roke.

Ententa, ki je med vojno vzbujala Slovanom velike nade na lepo bodočnost, ni izpolnila našega pričakovanja. Konstatirati moram, da tudi ni izpolnila do danes častne besede, ki jo je dala, da namreč osvoboditi vse narode, tudi najmanjše. Tudi nasproti Nemški Avstriji ni še ves naš narod osvobojen. Čudom se mora človek čuditi, kako danes ententa favorizira Nemško Avstrijo. Jaz ne govorim proti Nemški Avstriji kot taki, jaz pričvščam samostojnost vsakemu narodu v mejah njegove države. Želim tudi Nemški Avstriji dobro življenje, toda, nikakor ne morem razumeti tega, da bi bili baš mi Jugoslovenci, ki smo poprej pod avstrijskimi Nemci največ trpeli, poklicani v to, da bi se odcepili od nemško-avstrijskega gospodarstva in da bi se krčile naše slovenske med Nemcem v korist.

Mi vidimo, da ententa, — tu govorim iskreno — predvsem v vprašanju mej na vsej črti favorizira Nemško Avstrijo proti nam. Zakaj je ententa določila na mirovni konferenci, da se nam odvzame na Koroskem vsa Ziljska dolina? Zakaj nam je definitivno odvzela vso beljaško okolico? Kako da nam na severni meji na štajerskem ni dovolila narodne meje, ampak nam vzela mnogo našega ozemlja? E sam nemškutarski reneget Kammiker je dal ententi dovolj povoda, da nam je odvzela Radgono s čito slovenskimi seli. Tisti reneget, ki je pozabil na slovensko mater, se je v Parizu pritoževal, da si ne upa nazaj v Radgono, ker so tam Jugoslovenci — in zaradi enega renegeta nam je ententa odvzela mesto Radgono z okolico, nam je odvzela gospodarsko zvezo med Prekmurjem in Štajersko. To je naravnost škandal, da se je kaj takega moglo zgoditi na takem svetovnem foru, kakor je to pariška mirovna konferenca.

Je-li morda ententa danes pozabila, kako smo se mi borili proti nemškemu »Drangu« na vzhod? Pozabila, da smo bili baš Slovenci tisti zid, ki je zadržal nemško prodiranje, ki se ga je zlasti Anglika tako bala? Je mar ententa danes pozabila, kako so nas Nemci tlačili, da se nismo mogli gati, da nismo smeli slovenski govoriti, da nismo imeli na Koroskem niti ljudskih šol? Sole smo si morali graditi Slovenci s svojimi silami in kar imamo danes Slovenci kulture, nam je ni dala Avstrija, ampak smo si jo sami izvojevali in sami zgradili. Danes pa daje ententa Nemcem za to nagrado, da so nas tlačili, in proti temu jaz kot ljudski zastopnik ne morem drugega, nego da na tem foru protestiram proti temu. Ako ententa naših glasov in protestov ne posluša, je to njena stvar. Naša dolžnost pa je, da ententi povemo, kaj narod misli.

Morda bo čez nekaj let ententa drugače mislila in govorila nego danes, kajti njena politika je z ozirom na Nemško Avstrijo zelo kratkovidna. Del entente podpira politiko Nemške Avstrije samo raditoga, da bi se Nemška Avstrija ne združila z Nem., ampak da bi postala sama zase sposobna za življenje. Toda že danes je jasno, da ententa s tem, ko podpira proti nam Nemško Avstrijo, jači samo Veliko Nemčijo, do katere svoj čas govorijo pred. Ako dajejo parlamentarni odbori v Italiji izraza svojemu misljenju, da je škodljivo in krivično, če se Nemška Avstrija ne združi z Nemčijo, in da celo Italijani to občutijo kot oskudovanje svojih interesov, je čisto jasno, da ne bo treba drugega, nego pustiti, da preteče še nekaj let, in vsa Nemška Avstrija, to moremo že danes reči, bo soglasna v tem, da se združi z Nemčijo. To bi naslovil zlasti na naslov Francozov. Predsednik nemško-avstrijskega parlamenta dr. Dinghofer je minole dni na Dunaju javno govoril, da Avstrijci ne smejo več berati pri ententi, ampak da je njihova zahteva, da se združio z Nemčijo.

Mi smo za sporazum z Nemško Avstrijo. Mi hočemo z Nemško Avstrijo živeti kot dobri sosedje in dobri prijatelji, kakor tudi z vsemi drugimi sosednimi državami. Toda za prijateljstvo in za ta mirni razvoj je treba enega predpogoja, in ta je, da neha Nemška Avstrija proti nam hujskati, kakor to dela danes. Nemško-avstrijska vlada še ni zabanila sramotilnih plakatov in sramotilnih knjig zoper našega kralja, zoper našo vojsko in

našo državo. Vse to mi na meji vidimo in se pritožujemo, nemško-avstrijska vlada pa se nam smeji in ne izvaja nikakih konsekvenc. Nemško-avstrijska vlada bi samo rada, da bi jo mi z žitno podpirali, ona pa bi še dalje uganjala hujskanja proti Jugoslovenom kakor pod staro Avstrijo. Vprašanje naših mej med Nemško Avstrijo in kraljevino Srbijo, Hrvatov in Slovencev se mora pravilno rešiti, potem postanemo iskreni prijatelji z Nemško Avstrijo; dokler pa tega ni, si ne moremo biti tako dobri prijatelji, kakor bi bilo treba.

Jaz bi tu opozoril našo vlado, da je Nemška Avstrija poslala k nam kot svojega zastopnika nekoga Hoffingerja. Jaz dobro poznam tega gospodara in moram samo obžalovati, da je poslala Nemška Avstrija k nam takega moža kot zastopnika, ki v svoji duši mirja in sovraži Jugoslavijo in Jugoslovence. To pomenja po mojem mnenju za našo državo naravnost izzivanje.

V evropski javnosti se še danes mnogo govori o podonavski konferenciji, v katero naj bi vstopila naša država in druge sorodne države, ki so nastale na razvalinah Avstro-Ogrske. Mi nimamo nikakega povoda, da bi se ogrevali za tako podonavsko konferencijo. Kajti če bomo z vsemi svojimi sosedi živeli v miru in prijateljstvu, potem nam ni treba podonavske konferencie; v tem slučaju zadostajo naše trgovske pogodbe. Če pa morda ententa misli, oziroma nekateri drugi politiki, da bi bila podonavska konferenca za nas potrebna zaradi tega, da bi nas Dunaj še zaneprel gospodarsko eksploital, potem moramo to odločno odkloniti.

Jugoslovenski klub je iz razlogov, ki sem jih omenil že v debati o mirovni pogodbi z Bolgarijo, sklenil, da bo glasoval tudi za senzermski mirovni ugovor. Toda, ta senzermski mirovni ugovor nam ostane, dokler se ne popravijo naše meje, vedno kakor sklepala bolest v srcu vsega našega naroda. Omenil bi, da nam je mirovna konferenca storila krivico že s tem, da je določila plebiscit na tistem delu našega ozemlja, ki je bil od nemstva najbolj ogrožen, namreč na Koroskem. Kako morajo dati narodu, ki ni politično zrel, ker mu Avstrija ni dala politično dozoreti, v roke, da odloča o samem sebi, če ne ve, zakaj? Toda kljub temu, da je bil ta akt nam, proti nam — se mi ga je izvojevala Italija Nemški Avstriji — se mi plebiscita ne bojimo, ako bi plebiscitna komisija na Koroskem postopala pravilno. Toda, jaz moram danes kot zastopnik Koroske izjaviti, da plebiscitna komisija ne postopa pravilno in da se ni ravnala po določilih mirovnega ugovora. Čemu pa ratificiramo mirovne ugovore, če se jih potem ententa plebiscitna komisija ne drži? Mari so naši delegati, v našo škodo in na korist Nemški Avstriji, pristali na plebiscit zato, da se sedaj niti plebiscitna komisija ne drži tozadevno sklenjenih določb?

Kljub temu bo, iz že poprej omenjenih razlogov, Jugoslovenski klub, kakor sem že rekel, glasoval tudi za ta mirovni ugovor. Toda v srcu našega naroda bo živeča vedno zavest, da od svojih zahtev po zemlji, karkoli je mora na Koroskem pripadati Srbom, Hrvatom in Slovencev, ne odstopimo nikdar! V srcu in umu slehernega našega človeka bo žarela ta misel, ker to zahteva mir med narodi, ker to zahteva pravica! (Zivahno odobravanje in ploskanje. Govorniku so čestitali.)

Vesti iz češkoslovaške

Kriza v češkoslovaški socialni demokraciji

PRAGA, 1. Ministrski predsednik dr. Cerny je čital na seji stalnega parlamentarnega sveta vladno programno izjavo, v kateri je poudarjal začasnost njegove vlade. Vlada bo nadaljevala delo Tusarjeve vlade, bo krepila ugled države, ki je potreben pogoj demokracije, bo napravila ravnotežje v prihodnjem proračunu, bo sklenila definitivne trgovske pogodbe z Italijo, Francijo in Romunijo ter bo povečala disciplino v armadi, ki je nad vsemi strankami. V izjavi se dotikajo podrobnosti vseh političnih vprašanj in pozivajo se vse češkoslovaške stranke, ki jim je kaj za dobrobit države, naj sodelujejo z vlado. Ta izjava je bila odobrena s 16 češkoslovaškimi glasovi proti 7 nemškim.

PRAGA, 1. Narodni svet nemške socialno demokratske stranke predlaga ustanovitev stalnega sindikalističnega organzima, ki bi združeval delegate socialističnih strank in vezal nemške sindikalistične organizacije s češkimi in s tem zagotavljal edinstvo nastopa češkoslovaških proletarcev.

Zadnji češkoslovaški legionarji na poti v Trst

PRAGA, 27. Iz Washingtona poročajo, da je vest o potopitvi parnika »Helgon« s 350 češkoslovaškimi legionarji vračajočimi se iz Sibirije, brez podlage. Parnik je bil že naznanjen iz Honolulu in je na poti v Trst z zadnjimi ostanki češkoslovaške sibirske armade. V Vladivostoku jih je ostalo le še 400 za stražo mesta in češkoslovaškega konzulata in pa kot uradniki po raznih uradih za povrnitev vojnih ujemtkov.

Mednarodna železniška konferenca v Pragi

PRAGA, 2. V Pragi je bila otvorjena mednarodna železniška konferenca. Prisotni so bili zastopniki češkoslovaških, jugoslovenskih, romunskih, poljskih, ogrskih, avstrijskih in nemških železnic.

Češko - poljska pogodba o premoju in nafiti

PRAGA, 2. Poroča se, da je bila v Krakovu podpisana pogod

Vojna proti Rusiji

Mir med Rusijo in Poljsko zagotovljen?

CURIH, 1. Iz Varšave poročajo z dne 29. p. m.: Poljsko ministristvo za zunanje zadeve potrjuje na podlagi vesti, ki jih je dobila iz Rige, da je verjetnost bližnje sklenitve premirja in miru vedno večja. Položaj ruske vojske je takšen, da je izključena vsaka resna ofenziva z njene strani.

LONDON, 1. Listom poročajo iz Rige: Po dolgi razpravi je imenovana mirovna konferenca 4 komisije za proučevanje premirja, mejne črte in gospodarskih vprašanj. Zastopniki moskovske vlade zatrjujejo, da je njihov namen odvrniti za vsako ceno zimsko vojno.

Tudi med Poljaki in Litovci je mir blizu

LONDON, 1. »Times« ima iz Londona: Imajo se najboljše nade, da bo poljsko-litovski spor rešen na povoljen način. Po zanesljivih vestih belgijski niso v Vilni tuudi se ne poslužujejo železnice, ki gre skozi mesto. Polkovnik Ward, član britanske misije v Kovnu, je prišel v Varšavo na aeroplano, da sporoči pomirljive vesti o mirujočem razpoloženju Litovcev. On obišče kneza Sapreho, čim bo ta zopet v Varšavi.

Poljsko vojno poročilo

VARŠAVA, 1. Uradno poročilo pravi: Pri Lidi smo uničili boljševiške čete in nadaljujemo preganjanje v smeri proti vzhodu grozeč sovražniku z obkolitvijo. Ena cela boljševiška divizija se je predala, ubitih ljudske komisarje, ki so skušali prisiliti, naj se še dalje upira. Po pripovedovanju ujetnikov se je poveljnik III. ruske armade ubil, ko je videl, da je položaj obupen. Južno od Pripeta se je sovražnik umaknil na črto reke Stuez. Zasedli smo Zwichel in zajeli 6 topov.

VARŠAVA, 1. Poročilo glavnega štaba pravi: Južno od Pripeta ni trpel položaj znatnih izprememb. Sovražnik se umika na celi fronti. Samo na nekkih točkah se trdovratno upira. Naše čete se približujejo reki Jezera. Bolj na severu so naše čete prekorale Njemen. Med zadnjimi borbami smo zajeli 1300 mož, med njimi poveljnika 49. pešpolka, njegovega pomočnika in polkovnega komisarja. Zajeli smo 8 topov, med katerimi dva težka, eno zastavo in eno zalogo provijantja. Naša kavalarija, ki operira sovražniku za hrbtom, je dosegla kraje severno od Lide.

VARŠAVA, 30. Pri Grodu se nadaljuje preganjanje sovražnika, ki se umiče. Naši oddelki so zasedli Korzak, Orehiez in Janos ter so ulovili štabe 55. in 57. sovjetske pehotne divizije. Ti oddelki so tudi zajeli 6 strojin in 150 vagonov z lokomotivo. Vzhodno Rovna je odbila naša kavalarija napade sovražnikovih oddelkov. Na desnem bregu reke Koryn smo zasedli Korzak, zajeli 5 topov in 10 strojin. V bojih od 23. septembra je ulovila naša prva kavalarijska brigada 200 vojakov in zajela 32 strojin in 2 topa. Ukrajinske čete, ki operirajo skupno z našimi, so zavele Proskukor in Starokonstantinov ter zajele 2000 vojakov, 4 oklopne vlake, nekoliko provijantnih zalog in ogromno množino vojnega materijala.

Vrangellova ofenziva se nadaljuje

CARIGRAD, 1. Poročilo Vrangellove vojske z dne 24. p. m. pravi: Zasedli smo pristanišče Andrijevska ter zajeli 12 parnikov.

Protiboljševiške vstaje v raznih krajih Rusije

HELINGSFORS, 1. Agencija Union poroča: Iz Moskve javljajo, da je poslala sovjetska vlada v Saratov polke komunistov, da udarijo vstajo, ki je izbruhnila pred nekaj časa ob Volgi. Uporni kmetje napadajo povozke nafte, ki vsled tega ne morejo po Volgi naprej, ker jih vstasi napadajo in požigajo. Mesto Saratov je v rokah upornikov.

CARIGRAD, 29. Ruska agencija beleži v okolici Harkova veliko protiboljševiško gibanje. Ni še ugotovljeno, toda verjetno je, da gre za oddelke Mahnovce kavalarije, ki napada južno od Harkova boljševiške položaje s pomočjo domačih vstajev.

KRAKOV, 1. Potrjuje se zasedba Dalinska ob železnici črti Nikolajev-Znamenka s strani Mahnovih čet. Na ta način je Nikolajev popolnoma osamljen in mesto prepusteno samemu sebi, da se brani z lastnimi sredstvi. Sicer pa je bilo to mesto pred kratkim izpraznjeno s strani rednih rdečih čet in njega obramba je bila prepustena domačim rdečim stražam. Vstaja se zdi, da se širi ob železnici Dolinska-Znamenka. Dolinska je važna postaja 130 km severno od Nikolajeva in 75 južno od Znamenke.

Nemško vojsko so je skrčila na 150.000 mož

BEROLIN, 1. Neka vest Wolffove agencije pravi, da javlja državni vojni minister, da je z današnjim dnem bila izpraznjena nevirna, cca 50 km, ki jo predvaja versailleska mirovna pogodba, ter da se je nemška vojska skrčila na 150.000 mož.

Shod nemških pacifistov v Brunsviku

BEROLIN, 1. Včeraj se je otvoril v Brunsviku shod nemških pacifistov. Legacijski svetnik von Tritowitz, ki je zastopal državno vladu, je imel govor, v katerem je rekel, da bi bilo koristno za Nemčijo, ko bi mogla pristopiti k Zvezi narodov. Nemška vlada da je hvaležna prijateljem Nemčije, ki so v Versailles razumeli njene domače razmere in skušali doseči, da se tudi Nemčija priključi tej Zvezi. Sicer pa se ni napravil še noben uradni korak v tej smeri in tudi Nemčija ni primorana prositi za sprejem v Zvezo narodov, dokler razsajajo od njenih mejah vojne. Stalna nevarnost, ki je predpisana pristopnikom k Zvezi, bi bila za Nemčijo nevarna. Vendar Nemčija ni izgubila vsakega upanja, da se bodo reševala mednarodna vprašanja na bolj priprosten način. Nemčija mora predvsem zavzeti za razsodišča, ki so najglavnejša naloga bodoče Zveze narodov.

S finančne konference v Bruslju

BRUSELJ, 1. Finančna konferenca je sedaj šla popolnoma finančno poročilo romunskega, francoskega, brazilskega, grškega in litovskega delegata. Konferenca konča jutri razpravo o vprašanju mednarodnega kredita, a nato se bo odločilo, da se da komisijam potreben čas za sestavo resolucij, ki jih sprejme konferenca.

Renner proti vstopu v Malo entento

DUNAJ, 1. Vprašan od dopisnika lista »Tagblatt« je izjavil Renner, da Avstrija ne more, tudi če bi hotela, pristopiti k Mali Ententi radi mej, ki ji jih je vsilila mirovna pogodba in Zveza narodov. Tudi ne more Avstrija pristopiti k nobeni protizvezi. Takšno nevarnost narekujejo Avstriji tudi njeni interesi. Renner je dostavil, da je tudi netočno, da bi bila Avstrija tajno član recnega sporazuma. Sicer pa Avstrija ne bo ogrožena — je zaključil Renner — dokler bo mala ententa delala za obnovitev srednje in jugovzhodne Evrope.

Priloge za ljudsko glasovanje na Tirolskem

CELOVEC, 1. Ljudsko glasovanje za Celovec je določeno na dan 10. oktobra v zmislu čl. 49. in 50. saintgermanske pogodbe. Celovski okraj je sedaj pod nadzorstvom mešane komisije, ki ima namen organizirati plebiscit. Komisija je sestavljena od 6 članov, ameriškega, angleškega, italijanskega, francoskega, jugoslovenskega in avstrijskega.

Po aneksiji Južnega Tirola

BEROLIN, 1. »Deutsche Allgemeine Zeitung« trdi v uvodnem članku pod naslovom »Südtirol«, da so puštriška dolina, eisachska in bolcanska, Eppar, Meran in Wintertgan, ki je pod italijansko zasedbo, popolnoma nemški kraj. List naglaša, da je tolažljivo, ker skušate italijanska vlada in javno mnenje zadovoljiti želje svojih novih nemških sodržavljanov. Berolinski list pravi, da se že misli na pomoč novim krajem, da se želi povzdigniti življenjska sredstva teh krajev, ki prihajajo v glavnem od turcev, ter se tudi gleda, da se olajša trgovina z izdelki rečenih krajev. Res je, da bo treba mnogo časa, dokler se vzpostavi stanje izpred vojne, toda mora se ugotoviti, da vlada vsled tega v južnem Tirolu nekako škodljivo razpoloženje duhov. List nadaljuje rekoč da bi Trentinci lahko sedaj že ublažili svojo vneto v svrhu, da se odstranijo trenja ter da se druga stran dovede do objektivnega presojanja. Bižni kanton Grigion, kjer živijo Ladini in Italijani vsak svoje življenje eden poleg drugega brez trenja, je zelo dober zgled za Tirolsko. List opozarja za tem, da je, ko je cvetela srednjeveška kultura, bil južni Tirol vez med Nemčijo in Italijo duševno in gospodarsko. Dante in Waither von der Vogelweide, ki se spominjata o hrvaških spomenikih v Meranu in Bolcanu, ne predstavljata kontrasta temveč izpopolnitve kultur srednjega veka, ki so gospodovale nad Evropo. Nemški bratje, ki se nahajajo pod italijansko trobojnico, imajo izvršiti veličastno nalogo ter bodo lahko zbližali Italijo in Nemčijo. Vsi Nemci želijo seveda, da bi njih anektirani bratje bili srečni. To ne pomeni težnje po tem, da bi se stanje, ki ga je ustvaril konec svetovne vojne, nasilno izpremenilo, temveč je, da upa nemško ljudstvo, da bodo vživali tirolski Nemci široko svobodo in da se bo z njimi pravično postopalo.

Posvetovanja v Londonu o irskem vprašanju

LONDON, 1. Vlada je sklicala mudijski pitem 5 višjih uradnikov na Irskem, da bo z njimi proučevala irsko vprašanje.

Vodstvo italijanske socialistične stranke za izčiščenje stranke

MILAN, 2. Včeraj se je zaključila razprava vodstva italijanske socialistične stranke o sprejemu ali odklonitvi moskovskih 21 točk, ki določajo, kdo sme in kdo ne sme ostati član komunistične stranke. Terracini je predložil v imenu skrajnega levega krila resolucijo, ki je bila podpisana med drugimi tudi od prof. Genari, Regenta in Tuntarja kot zastopnikov zasednega Primorskega, v kateri zahteva, da se odstranijo iz stranke reformistični elementi, ker je zastoj predpostavljati, da se more naložiti disciplinarni onim, ki imajo smernice delovanja, katere se strinjajo z načeli in delovanjem tretje internacionale in ki se ne strinjajo z 21. točkami moskovske poslanice o sestavi komunistične stranke.

Baratono je predložil protirezolucijo, v kateri vztraja pri potrebi ohranitve stranke enotnosti na podlagi in v mejah 21 točk, po katerih ne bo mogel biti član tretje internacionale, kdor odklanja njena načela in ne sprejme njene discipline.

Razvila se je dolga in živahna razprava, tekom katere ste se jasno pokazali dve struji: prva struja gre za tem, da se izključi iz stranke samo osebe, ki se protijo diktaturi proletarijata, dočim bi ostali v stranki se nadalje vsi oni, od katerih se pričakuje, da se bodo pokorili smernicam revolucionarnega delovanja; bodisi na tevi, bodisi na desni. To strujo je zastopal »Avantije« glavni urednik Serrati. Druga struja je odločno zahtevala popolno prečiščenje vezi z vsimi reformisti in oportunisti. To strujo sta zastopala Graziadei, Bombacci in predlagatelj govorje resolucije Terracini. Serrati se je vdal tej prošnji.

Premagala je neupustljiva skrajna struja. Vsi led izida glasovanja Terracinijeve resolucije, ki je dobila 7 glasov, dočim jih je dobila Baratonova samo 5, je Serrati predložil kot ravnateljski lista »Avanti« svojo demisijo. Vodstvo socialistične stranke pa je sprejelo resolucijo, v kateri prosil in poziva Serrati, naj ostane na svojem mestu do prihodnjega državnega kongresa, ki se bo vršil, kakor je bilo sklenjeno 19., 20. in 21. decembra v Firencah.

Italijanska socialistična stranka je torej že sedaj razdeljena na tri struje: centrovci s Turatiem in Trevesom, najodločnejša skrajna leвица s Graziadejem, Buccom in Bombaccijem in blažja skrajna stranka s Serratiem in drugimi.

Shod alezijskih avtonomov

BEUTHEN, 30. Na shodu gornjelezijske stranke je bila sprejeta resolucija, v kateri se zahteva avtonomija za Gornjo Slezijo, ki je potrebna, ako se hoče zagotoviti enakost prebivalcem poljskega in nemškega jezika.

Rudarska stavka na Angliškem odnesena do 16. oktobra

LONDON, 1. (Uradno). Rudarji so sklenili, da se odloži naznanjena stavka do 16. t. m. Dne 11. in 12. t. m. bodo glasovali o novih predlogih, ki so jih stavili lastniki rudnikov. Izid glasovanja se bo moral sporočiti osrednjemu odboru do 13. t. m. in 14. se bo vršila konferenca rudarskih delegatov.

Mednarodna razstava vzorcev v Trstu

Bilo je marca meseca, ko je postal načrt za prireditve mednarodne razstave industrijskih in drugih izdelkov v Trstu znan tudi širši javnosti. Tedaj je bilo delo za priprave že v polnem teku. Pravo delo na mestu, kjer bo razstava, se je pravzaprav začelo šele 1. avgusta.

Ko smo včeraj dobili vjudno povabilo izvrševalnega odbora za to razstavo, naj si ogledamo sedaj skoraj dokončano delo, nismo niti od daleč mislili, da bomo videli v vsakem oziru tako dovršeno delo na prostoru, kjer se bo 10. t. m., ko se razstava odpre, zbralo ogromno število ljudi iz vseh delov sveta. Na prostoru omenjenem z izprehodom Sv. Andreja in ul. Fr. Hermet, Moisé Luzzatto, Pietro Franceschi in Guido Reni, je bilo zgrajeno v malem času dve mesecev eno celo mesto, s svojimi hišami, ulicami, poštnimi in brzojavni uradi, radiobrojavno postajo, telefonsko centralo i. t. d. Gg. prof. Ledovico Braiddotti, ki je zamislil organizacijo te razstave, inž. arhitekt Gustavo Pulizzer, glavni ravnatelj, arhitekt Giovanni Battista Ceas, ravnatelj tehničnega urada, inž. Grulich in drugi voditelji so tako ponosni na svoje delo.

Pod prijaznim vodstvom arhitekta G. Ceasa smo si ogledali ves prostor, ki ima naravnost sijajno pozicijo. Ker je vsa zgradba na vzhodnem prostoru, se nudi obiskovalcu lep pogled na vse strani. Na eni strani se vidi vsa lepa tržaška luka in obrežje vse do Miramara v

lepem okviru tržaške okolice, a na drugi strani se blešči mijski zaliv, nad katerim se kažejo kože istrskih vasic. Ves prostor obsega kakih 50.000 m², a zgradbe obsegajo kakih 20.000 m². Troški za zgradbo znašajo doslej kake 3 milijone lir. Tretjino del je naredila tukajšnja stavbna zadruga. Vsega skupaj je 12 velikih »hangarjev« in okoli 250 »standov«. Razstavnih oddelkov je nad 700, ki so porazdeljeni na 6 večjih, nekako samostojnih skupin. Glavni vhod se nahaja na izprehajališču Sv. Andreja, na katerega levi strani je kakih 25 »standov«, to je majhnih lesenih, zelo okusno zgrajenih hišic. Na desni strani izprehajališča se nahaja krasna reprodukcija gornjega dela parnika, s kabinami, s poveljniškim mestom in velikim jamberom, na katerega bo postavljena prečnica z radiobrojavno napravo, ki bo na razpolago izločnikom in gostom inozemskim trgovskim hiš. Na tem izprehajališču se bodo nahajale izložbe tukajšnjih tadjelnic. Blizu vhoda je bila zgrajena krasna lesena vila, v kateri bo izloženo pečljivo. V bližini te vile se dvigajo štiri veliki »hangarji« s poljedelskimi stroji, kemičnimi proizvodi, napol izdelanimi izdelki, tkaninami i. t. d. V dolgi vrsti »standarjev«, ki so zgrajeni poleg velikih »hangarjev«, bodo izložene gotove obleke in poljedelski pridejki. V petem oddelku izložbe se nahajajo okrašeni »standarji«, v katerih bodo umet. pred. zlatenja, srebrnina i. t. d. Ravnateljstvo, tehniški urad, poštni in brzojavni uradi se nahajajo na križišču ul. Moisé Luzzatto in Guido Reni. V ulici Hermet bodo izloženi vzorci uvoznih in izvoznih družb. V tej ulici se tudi nahajajo dva »hangarja«, rezervirana za Madžarsko in Avstrijo. Popolnoma oddeljen od drugih oddelkov, zaradi nevarnosti požarja, je oddelka za izložbo stojev, ki se bodo, ko se razstava odpre, poglani. Zgrajene so razne druge zgradbe za razne druge urade, ki bodo delovali tekom razstave, kakor tudi kavarni in »buffeti«, ki se nahajajo v vsakem oddelku.

Doslej je prijavljenih nad 1300 izložnikov, ki pripadajo raznim državam. Svoje posebne oddelke imata samo Avstrija in Madžarska, ki boste izložili vse svoje izdelke, toda obilno bodo zastopane tudi druge države, kakor Amerika, Anglija, Francija, Italija, Nemčija, Skandinavija, Češkoslovaška, Poljska, Grčija i. t. d. Tudi nekoliko jugoslovenskih tvrdk bo izložilo svoje izdelke. Skupno število izložnikov je nad 1300, toda to število se bo še povečalo do 10. t. m., ko se razstava odpre, in je za te zakasnele goste določen poseben prostor v lepo okrašenem, velikem »hangarju« za sprejem.

Včeraj je povabil — kakor omenjeno — eksekutivni odbor za mednarodno razstavo vzorcev zastopnike vseh tukajšnjih listov, da si ogledajo to malo mesto v velikem Trstu. G. arhitekt Ceas je prijazno razkazoval in tolažil vse podrobnosti ter je nato spremljal častnike v sprejemni »hangar«, kjer so bili pogosteni s konzervno šampanjico in jih je ob tej priliki odborov tajnik, dr. Polidori pozdravil s protijetičnim govorom, v katerem je v kratkih potezih razložil delo za prireditve te razstave, ki naj bi doprinesla k oživitvi jugoslovskega življenja Trsta, katero je vsled vojne skoraj popolnoma zamrlo. Ta mednarodna razstava, ki se bo ponavljala odsej dalje vsako leto, naj bi bila sredstvo, s katerim se bodo potkušale zopet oživiti stare zveze tržaškega mesta in vzpostaviti stiki predvsem z bližnjim vzhodom.

Žilna aprovlzacijske komisije

(Prečiščne se štev. 25. nove žilvske izkaznice.)

- Na odmerek:
- Testenine: 50 dkg po 1'90 kg;
- Sirkova moka: 40 dkg po 0'90 kg;
- Gribovska moka: 10 dkg po 0'90 kg;
- Kuhinjska moka: 20 dkg po 0'75 kg;
- Sladkor: 12 dkg po 12 lir kg.

Radi pretirana prometa vsled slabega vremena niso prišli vagoni z rižem in sladkorjem. Kar se tiče sladkorja, je konsorcijski dobil dovoljenje uvoza in je kupil en del tranzita, od katerega se boste vršili dve razdeljevanji po 200 gramov. Potem se bo zopet dajal državni sladkor, ki se bo vsled prihrankov lahko razdeljeval zaporedoma v enkih odmerkih. Mesto riža se bo predajalo po 200 gramov čiste moke, 400 gramov sirkove.

Domače vesti

Na slovenski zasebni šoti pri Sv. Jakobu se začne pouk jutri v ponedeljek, 4. t. m. ob 8 uri zjutraj. — Vodstvo.

Smrtna kosa. Potrjuje se žalostna vest, da je v prejšnjem tednu umrla v Ljubljani gospa Karla vdova Margreiter iz znane odlične tržaške rodbine Mankovčev. To žalostno sporočilo pretresa gotovo globoko vsakogar, ki je poznal to plemenito ženo. Pokojnica je trpela že delj časa na mučni bolezni. Širši javnosti ni znano, kolika dobrotnica je bila pokojnica za našo ubogo mladino. Ko je pred leti izgubila zadnjega svojega sina, je iskala uteh v neumornem delu za naše slovenske sirote v Trstu in je marljivo nabirala prispevke in oblačila, ki jih je predavala za otroke noč in dan in tako dejanski podpirala delo naših dobredelnih ustanov med vojno. Zato je in ostane med nami nezbrisben spomin hvaležnosti. Teško prizadeti rodbini naših Mankovčev pa naše najiskrenejše sočutje.

Vzglejdetje se! Včerajšnji dan nam je prinesel radostno presenečenje iz Trnovce-Bistrice. Prislana nam je vest, da so tam in po okolici nabrali 1000 lir za tiskovni sklad »Edinosti«, a 515 lir za pogorele »Narodnega doma«. Iz srca se radujemo na tem zgledu narodne požrtvovalnosti naroda v Trnovcu-Bistrici. A ne pozdravljamo tega čina vrlih Trnovcev-Bistričanov le radi podpore, ki so jo poklonili našemu glasilu in pogorelcem »Narodnega doma«, marveč tudi in še posebno z ozirom na etični moment — kajli vidimo v tem tolažljiv vspehuden znak, da ljudstvo po deželi razumeva naš položaj in naše potrebe, da je spaja z nami tesna vez istega rojstva, bratškega sočustvovalja in soglasja z našim stremljenjem in našimi cilji. To je v sedanjih časih tolažba velike moralne važnosti. Roakli! Vzglejdetje se!

Zlata poroka. V Sv. Križu pri Trstu sta slavila te dni jubilej zlate poroke — zaupnik Tržaške posojilnice in hranilnice in Trgovsko-obrtna združba — Martin in soproga mu Lucija Košta, rojena Versa. K slovesnemu cerkvenemu obredu so spremljali jubila: sestra Marijina s soprogom, sin in sinahinja, pet hčeri, pet zetov in 16 vnukov. Castilamo iz srca vrlemu Martinu in njegovi vredni tovarišici. Želimo jima, da ju Bog brani in jima podeli srečno in mirno življenje do skrajne možne meje. — Ob tej priliki so zložili svatje 40 lir za pogorele »Narodnega doma«, in da bo »srčen lepši«, sta darovala Karel in Justina po 5 lir, ceumur je podala naša »stara novica« še 10 lir. Skupno torej 60 lir.

Gremij tržaških lekarnarjev je izvršil — velik čin! Po nalogu »Zveze bojevnikov« so tržaški lekarnarji proglasili bojkot proti trdkji Ruggeri de Tesaro, ker je v telefoničnem seznamu probičila — par besed reklame v našem jeziku. Trvdka je junaki kapitalizirala. V javni izjavi je prosila odpuščenja. Sedaj pa je prišla prepis pisma, ki je je rečeni gremij pisal »Zvezi bojevnikov«, kjer sporoča z zadovoljstvom, da je gremij lekarnarjev odnehal od »ostracizma« proti izdelkom trvdke Ruggeri de Pesaro Domovina je rečena in rečena trvdka je odrešena od — slovenskih odjemalcev. Iznebila se je prokletstva, naj patriotični ščit je zopet neokaljen. Gremij tržaških lekarnarjev je izvršil — velik čin!

Sodelovanje tržaških republikancev s socijalno demokracijo? O tem vprašanju razpravlja glasilce republikancev, »L'Emancipazione«, v svoji številki od 25. septembra. Razpravlja o pojoih, pod katerimi bi bilo možno sodelovanje republikancev in socijalisti. In tu citamo marsikaj zanimivega in poučnega. Naglašja, da so ob zadnjih manifestacijah republikanci stali ob boku socijalistov kot sobojevniki, toda z izrecnim namenom, da bodo zahtevali od vlade, kar so zahtevali socijalisti: »aneksijo naših pokrajin k Italiji«. Potem piše doslovno: »Socijalisti so sprejeli naše sodelovanje na stavki in na gibanju z iskreno radostjo... Mi smo izrekli in smo ponavljali v svojih resolucijah, objavah v listih in na večih skupnih zborovanjih svoje odkritno, lojalno besedo. Reklmi smo določilo, da bomo aneksijo... Toliko na zborovanjih v Trstu, kolikor na onih v Istri niso socijalisti nikoli nič oporekali tej naši tendenci, naglašajo, da so v popolnem soglasju in da bistveno tudi oni ne zahtevajo nič boljšega, nego aneksijo. V več zasebnih razgovorih (mogli bi navesti imena vplivnih oseb socijalistične stranke) nam so izjavili naravnost in brez ovinkov (senke peli sulla lingua), da tudi socijalisti ne tolažajo gibanja drugače... Na te vzklia »L'Emancipazione« na adresu fascistov: »Potolažbi bodite! Ni nobene nevarnosti separativizma, nobene »republikance« in »nobene« dogovora z Jugoslovenci. Aneksija torej, aneksija plebišcarska, zahtevana od ljudstva, ki se čuti italijansko in ki noče in ne sprejema nobene druge rešitve... — Za tem pa prihaja izrazita apostrofa na naslov socijalistov: »Če socijalisti niso doslej izrekli jasne in izrazite besede »aneksija«, če je njihovo vedenje dajalo vzroka za separatistična tolačenja, je pa sedaj potrebno, da ne molče več; potrebno je, da njihovo glasilo izpregovori na izrecen način: »Da, bila je aneksija k Italiji, je bilo to, kar smo hoteli reči z zahtevami po odpravi vojnih sodišč, izgnanostv itd.« — Republikansko glasilo zahteva, naj socijalisti odgovore na to kategorično vprašanje. Tako da bi se mogel prisiliti žig infamije tistim, »ki obojne — republikance in socijaliste — obtujejo protinarodnega delovanja! Sicer je gotovo — pravi »L'Emancipazione« — da take izjave se ne bodo veselili Slovani: ali, česa se imajo socijalisti bati? To da je prilika, da se naglasi vnovič načelo enotne fronte. »Najprej Italijani, združeni z ostalo Italijo, in potem pridri, kar hočemo! Zopet bo potrjeno, da ljudstvo Trsta in Istre čuti italijansko — To je torej dolžnost socijalistov. Mi ne zahtevamo ničesar, kar bi pomenjalo nacionalistično afirmacijo; za-

PODLISTEK

Branka.

Av gust Senoa. — Posl. M. C.—Z.

Med tem, ko je Branka pripovedovala svoji posestrimi v pismu o svoji zmagi, je stari župnik ostril pero, da složi deželni vladi celo čuhtanko o jalševski šoti, a posebno o mladi učiteljici Branki Kunovčevi. Pravična jeza se je vžgala v duši poštenega duhovnika, ko se je lotil tega dela, ko se je, prelistavši vse spise, zopet spomnil vseh podrobnosti. Oko mu je sevalo, šel je dva-trikrat s prsti po belih listeh, in potem začel pisati in pisati, pozorno, nepretrogoma, kakor da hoče napisati celo knjigo. Njegovo poročilo je bilo suho, birokratično pripovedovanje; sicer ni nikoli hotel pisati več, nego je bilo potrebno; izogibal se je birokratičnih formul. Take pisave se je držal že kod bogoslovca, ko je pisal v »Danico« in »Narodne Novine«; tako je pisal tudi sedaj. Še to šolsko poročilo. Opisal je krasni vspeh Brankinega izpita, izvrstnost njene metode, splošno mnenje o nji; opisal je vse njene nasprotnike in neprijatelje, dokazal, od koga prihajajo vse klevete, da to ni nič drugega, nego navadna denunciacija, vznika iz naspodjeje zavisti, ter je završil poročilo tako-le: »Jaz sem, visoka gospoda, oddaljen od glavnega mesta že mnogo let in te malokdaj zahajam v Zagreb po opravkih, a tudi tedaj samo za kratek čas; pak nimam časa, da bi zasledoval, koiko je napre-

dovata mladina, ki se posvečuje učiteljskemu poklicu; ker pa sem že mnogo let duhovnik po raznih krajih naše domovine, sem seveda poučeval deco v krščanski nauku ter spoznal mnogo učiteljev in učiteljic. Je, žal, tudi različnih, a v mnogih krajih trojijo občine naravnost neumno veliko denarja za šolsko upravo. In izkustva — to morem smelo trditi, visoka kraljevska vlada — imam dovolj, in odključevaje se na to, mi je dolžnost, da izpovem, da sem te malokdaj naletel na tako izvrstno učiteljsko silo, kakršnja je gospica Branka Kunovčeva, učiteljica jalševska. Dasi še popolnoma mlada, je vendar temeljito naobrazena, tako bistriga duha, da s temi vrlikami morda doseže več, nego drugi manje nadarjeni z dolgim izkustvom. Po nekakem čudežu je padla v to skromno mestce; ali isto glavno mesto bi si moglo čestitati, ako bi imelo tako vrojo deklko za učiteljico. Toliko o njenem poklicu, ki je naravnost navdušena zanj. Popolno dekle je to, kakršnje se redko najde, a pritožeb in klevet po novinah mi ni treba — nadejam se — zopet poblijati; saj sem že ugotovil z avtentičnimi dokazi, da to ni nič drugega, nego podla denunciacija, ki je visoka vlada gotovo ne vzame za podlago svoji odločitvi, kajti, ravnati se po denunciacijah pomenja podpisovati svojo pogubo.«

Stari župnik je pisal vladi, da bi se glavno mesto moglo ponasati, ako bi imelo svojo hčer Branko za učiteljico; in v kratkem se je res podala priška, ki je imela mlado pedagogico

povrniti v rojstno nje mesto. Ezenada je dobila kratko pismo iz Zagreba, in to, sodeč po nadpisu, iz Herminine roke. Hermina je pisala: »Draga Branka! Za sedaj ne odgovorjam na tvoje dolgo pismo. Drugikrat. Danes ti sporočam važno novico. Hiti, kolikor moreš. V Zagrebu se ima spopolniti mesto učiteljice. To mesto se nameruje tebi, ker si tako izvrstna učiteljica in k temu še domača hči. Natanzejanje za to mesto je seveda veliko, ker bi vsaka preparantka hotela ostati v Zagrebu; ali, ne boj se — tebi je dekret že kakor v žepu. Na vladi in občini so rekli gospoda mojemu očetu, naj ti pišem, da nemudoma pošlješ prošnjo v Zagreb. Zdi se, da imaš tajnega zaščitnika, ko te sami kličejo. Zato ne mudi časa, poskrbi vse, kar treba in pošli spise meni, da jih moj oče izroči vladi. Ljubi te za večno in te pošljuba stokrat tvoja zvesta posestrina Hermina.«

V prvi hip je Branka zažarela; njena zmagaja je šla torej dalje od Jalševa. Ljudje jo kličejo v glavno mesto iz bome vasi; svetlega obraza, zmagovita se je imela povrniti v svoj rojstni kraj na mnogo bolj, plodnejše mesto; imela se je rešiti spetek, podlega kroga klevetnikov. Branka je bila nekoliko častiteljna. Ko je razumela ponudbo, ji je nekaj milega in drugega razgredo dušo — neko ugodno, prijetno čustvo kakor da ji hoče omamiti srce. Babici ni nič povedala za sedaj. Uprsi roki in držeč s prsti pismo je hodila Branka, spustivši glavo na prsi, po sobi sem in tja, da razmišlja, da se odloči, ali bi šla, ali ne bi šla v Zagreb. (Dalje.)

JOS. JURCA:

Za naša krajevna imena

Ali so, ali niso slovenska imena naših krajev? Ali smo Slovenci dospeli v sedanjo domovino v zgodnji dobi, ali smo se pritepli vanjo šele v poznejših stletjih? Naši sosedje imajo o tem svojo posebno, za svoje namene prikrojeno teorijo, s katero skušajo vsaj clepsati, čen ne celo opraviti potvarjanje in pačenje imen slovenskih trgov in vasi. Hoteli bi, da bi imelo Primorje vsaj na videz italijanski značaj — po patjokinovu. K sreči so jezikovno in jezikoslovno absolutno nenadaren narod že od Livijevih časov.

Kjer se dotikata jugoslovenski in italijanski živelj, tam so nastala primorska mesta, skupna čbema narodoma. Poditi nas iz njih je krivica. Ta mesta so naša, ali vsaj bolj naša, nego italijanska. Predno je bila italijanska Gorizia, je bila slovenska Gorica in Slovenci smo bili prav gotovo tu, predno se je Trst imenoval Trieste, torej predno je nastal iz latinskega italijanski jezik. Ne vem, če je že kdo opozoril na to, kar je filološko neizpodbitno, da je namreč besede »Trst« in »tržaški«, če se ju hoče razlagati enotno, izjavjati edinele iz prvotnega: Tergest in tergest-ski

«Biblioteca dei «Jadrani», I. Los fibusteros de Buenos Aires, 1919. Edición de la Defensa Nacional Yugoslava.

Prof. Jožef Zidanšek: «Novi Zakon». Prvi del: Evangeliji in Dejanje apostolov. (Zepna zbirka.) — V Mariboru 1918. (Izšlo lani.) — Zeložila — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. — Strani: 541. — Prvi del novega slovenskega sv. Pisma priporočamo vsem Slovincem najtopleje!

«Ljubljanski Zvon» ima v svoji 7. številki sledečo vsebino: Anton Novčan: Po nevihti. — Janko Samec: Potepuška. — Ivo Sorli: Gospa Silvoja. Povest. (Dalje). — Franjo Roš: Temna so pota. — J. K.: O virih Mencingerjevega «Abadona». — Ivan Zorec: Ljubica. Kos potopisa. (Konec). — Miran Jarc: Dogodek v noči. — Josip Vidmar: Svetovni nazor Merčekovskega. — Stano Kosovel: Mrtvaška znanost. — Ivan Albrecht: Tomjeve Tine mlada leta. (Dalje). — Janko Glaser: Na goškem pašniku. — Dr. Avgust Žigon: Korytkova pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Dalje). — Fr. Colar: Crn vohar. — Književna poročila. — Kronika. — Nove knjige.

Storoslovenska sv. maša — za mesan zbor — v čast svetogorski kraljici je ravnokar izšla. Skladatelj g. Vinko Vodopivec je to svoje delce poklonil presv. dr. Antonu Mahničju, biskupu krškemu, ob njegovih sedemdesetletnici kot prvoborniku za slovensko bogoslužje. — Založili gorški duhovniki. Partituro in glasove prodaja K. T. D. v Gorici.

Gospodarstvo

Vino. Najvažnejše tvarine v vinu so alkohol ali vinski cvet (spirit) in neizhlapljive snovi, ki nam ostajajo. Če vino izparimo, in ki jih imenujemo skupno ekstrakt vina (jabolčina in jantarna kislina, bira, glicerina, škrova ali tanin, ostanek nepovretega sladkorja, beljakovine itd.). Alkohol je v vinu 5-18%. Istrska in dalmatinska vina pa imajo tudi do 5% ekstrakta; stara, sladka, težka vina ga pa imajo večkrat do 25%. Če je ekstrakt v vinu manj, nego 15% in več nego 30%, je vino sumljivo. V vinu se nahajajo posamezne snovi v gotovem medsebojnem razmerju, n. pr. na 100 delov alkohola odpada 6-14 delov glicerina. Če se vinu doda spirta, tedaj bo v vinu premo glicerina. Pevnostnih tvarin je v vinu najmanj 0,13%, to je: eno desetino od vsega ekstrakta. Če se vinu doda vode ali spirta, bo premo glicerina v vinu. Ekstrakt brez sladkorja ne sme biti v vinu manj nego 145%. Ako odjemlje od ekstrakta vkupne kisline, ne sme pasti ekstrakti ostanek izpod 1%. Vina, ki imajo več nego 0,92 promilje, (od tisoč), ali več nego 2 promilje (od tisoč) kalijevskega sulfata, in več nego 0,5 promilje (od tisoč) kuhinjske soli, se smatrajo kot ponarejena. Če se nahaja v vinu kaj dušične kisline (nitratov), se sklepa, da je vinu dodana voda, ker se nitrat nahajajo v studenčni vodi, ne pa v rastlinski vodi grozdnega soka. (Difenilaminova zveplena kislina pobarva tako vino modro.) Če se nahaja v vinu svobodne vinske kisline več nego 1 petinko od nehlapljivih kisljin poleg 0,8% skupnih kisljin, se sklepa, da je bila vinu dodana vinska kislina itd. Seveda se ne more te številke strogo uporabljati za vsak slučaj, kajti razmere, tal, podnebje, lega vinograda in vrste trt so dokaj različne. Vsekakor so pa te številke, ki so jih določili učenjaki, merodajne pri presojevanju, oziroma pri kemični analizi vin. Reklamo, da je alkohol ali vinski cvet (spirit) glavna sestavina vina. Etnični alkohol, ali spirt, se pa dobiva tudi iz škroba (štirke), ki se nahaja v žitu, koruzi in krompirju, in sicer tako, da se tem tvarinam, ki vsebujejo škrob, primeša slada (umetno izkaljen ječmen) in tople vode. Na ta način se škrob (štirka) spreminja v sladkor, ki povzroča, če mu dodamo pivnega kvasa. Ker je pa izdelovanje alkohola s pomočjo slada dražje in dolgotrajneše, se mnoge tov. mesto slada poslužujejo zveplene kisline, s katero se tudi škrob pretvarja v sladkor. Tak spirt pa ima, posebnost, če je izdelan iz krompirja ali drugih manj vrednih tvarin, mnogo amilnega alkohola (patoka Fusel), ki je zdravju škodljiv, zato pa cenejši, ter se v obče uporablja pri falsifikaciji žganih pijač in vina. Brezvestni trgovec jemlje 5-6 litrov takega spirta, 70-75 l vode, ki ji primeša 20-25 l jakega močnega, težkega (n. pr. grškega ali dalmatinskega) vina, ali pa izcedek in gošče, ali 1/2 kg tropinske esence, 200-250 gr vinske kisline, oziroma vinskega kamna (birsle), 20 gr. škrova ali tanina, 5-6 gr. fukusina ali amoniakalne kohenilije za barvilo, nekaj karamela ali žganega sladkorja, malo glicerina in 8-10 kg melase (odpadki falsifikacije sladkorja), in — hektoliter «dobrega» vina je izgotovljen. Da bi pa koga ne bolela glava po tem vinu, bi bilo dobro spraviti moža — pravočasno pod ključ.

Beli sladkor za petjot po 13 lir se plačuje pri »Tržaški kmetijski družbi« in pri sledečih odbornikih in zaupnikih: Miklavc Anton, Sv. M. M. Sp. Čok Dragotin, Lonjer, Grgič Anton, Bazovica, Grgič Anton, Padriče 7, Kralj Anton, Trebče, Danne Karol, Opčine, Gorjuj Alojz, Prostek, Škrk Anton Kontovelj, Posojilnica Sv. Križ, Starec Ferdo, Barkovlje, Pertot Josip, Rojan, Oblak Josip, Škedenj, Lah Ivan Rocol.

Superfosfat 15/17% se razdeljuje pri »Tržaški kmetijski družbi« in gornjih odbornikih po lir 44 za 100 kg, 16/18% stane L 38 za 100 kg franko tovarna v Italiji. Superfosfat vsebuje fosfor v obliki topive fosforne koseline, ki je zemlji neobhodno potrebna. Troši se po preorani ali prekopani nji, ter se potem zavlači z brano ali podkoplje z motiko ali šapo. Ker je v superfosfatu fosforna kislina v topivem stanju, je učinek gnojila takšen. Vporablja se ga — teden, ali pa tudi neposredno pred setvijo. S prav dobrim uspehom troši se tudi po travnikih, posebno sedaj, ko primanjkuje Tomazeve žindre. Za en ha ga je treba 400-500 kg.

Trte, drevesa in semena naj se čim prej naročijo, tako tudi galica in žveplo. — Kdor želi dobrega sena, na se prijavi pri »Tržaški kmetijski družbi«.

Svetovna borza

Pariz, 28. septembra 1920.

Svetovna borza stoji pod vplivom boljše nevarnosti. Strah pred nevarnostjo daje smer zlasti italijanski in angleški notranji in zunanji politiki. Čehoslovaška in Jugoslavija se trudita, da bi komunistično gibanje oslabilo s notranjnimi reformami. Na zunaj se hočeta obe državi vzajemno zavarovati ter stojita na čelu takozvane «male entente», v katero naj bi, po potrebi in možnosti, stopili še drugi državni člani. Proti boljševiški nevarnosti stoji celotna izredna versailleske mirovne pogodbe in baš te dni se bijeta obe strani za zmago.

V tem boju zasleduje borza pazljivo razvoj in potok vojne med Poljaki in sovetko Rusijo, kakor tudi uspehe generala Vranjina in se zanima za pogajanja s Finsko, Litvo, Georgijo, Armenijo in Komal pašo.

Effekti, akcije in celo ruski denar, ki ne kotira, zlasti denar južne ruske vlade: vse to stoji nekaj časa sem precej dobro in se po njem zadnji čas zelo povprašuje. V finančnih krogih se vršijo

transakcije z rusko nafto in premoženjem in snujejo se celo večja podjetja.

Bolgarski efekti tendirajo dobro in se krepijo. Iz Bolgarije prihajajo poročila, da je letošnja zetev obilnejša in kvalitativno boljša nego pa lanska. V Bolgariji je nakopičena masa žita za eksport. Sklenjene so kupčije s turškimi, italijanskimi, čechoslovaškimi in avstrijskimi trdčniki. Izredno važen faktor za obnovo zemlje je pristalo delo obel spovol, ki je na predlog vlade odobrilo sobranje. Komunisti v Bolgariji nima posebnih šans. »Daily Mail« poroča o veliki denarni akciji, ki se vrši te dni med neko ameriško družbo in bolgarsko vlado. V tej akciji gre za mnogo milijonov funtov. A. N. Gray et Cie. newyorška trgovska hiša, ponuja Bolgariji pogodbo, po kateri bi prevzela ves pomorski trgovski promet v Bolgariji. Ameriška vlada podpira to kupčijo.

Turški efekti so se nekaj zvišali, odkar se je podpisala turška mirova pogodba.

Ker se sliši, da je britanska vlada dovolila posojila Rumuniji, se povprašuje precej tudi po rumunjskih efekti. Madžarski papirji stoji trdno. Madžarska narodna skupščina je sprejela namreč projekt finančne reforme, po katerem se zviša za 80% davek na vojne dobičke. Vsled tega sklepa bodo znašali davčni dohodki, ki prej niso presegali 300 milijonov kron, eno milijardo kron. (V tem oziru ne bi škodila mala lekcija iz Budimpešte niti belgajski vladi. Op. ured.)

Resen finančni položaj Nemčije. Izgubljena vojna, naraščajoča dražinja, socialni boj, razdrapano gospodarstvo, otežekovani eksport, padanje vrednosti marke, vsi ti črni oblaki so se strnili nad horizontom Nemčije in kažejo udepolno znamenje, ki je izraženo v simbolu vsega gospodarstva: v financah. Ogromne številke v proračunu 1920, opraviljujemo finančnega ministra dr. Wirtha, da je izrekel v seji državnega kabineta velpomembne besede: Naš finančni položaj moremo označiti kot več nego resen. Slabe finance so izraz bolehnega gospodarstva. Državni proračun za leto 1920, izkazuje na rednih izdatkih in dohodkih 30,4 milijard mark; izredni proračun pa kaže izdatkov 39,7 milijard mark in — 2 milijardi dohodkov, torej deficit 38 milijard mark. V teh številkah niso obseženi državni obrati, železnice in pošta. Pri železnicah je ugotovljen že sedaj budžetni deficit 16 milijard mark, pri pošti pa 2 milijard mark. Ravnotežje rednega etata je na papirju posrečeno — skupni deficit izrednega etata pa znaša 55,7 milijard mark. Ti ogromni izdatki so večinoma zahtevani v mirovnih posojilih in v izrednih zakonih. Samo stroški, ki jih mora Nemčija plačati alirantno okupacijskim četam in raznim ententnim komisijam, znašajo za računsko leto 1919, in za leto 1920, 14,9 milijard mark. Ako k temu finančnemu proračunu postavimo še dejstvo, da ima Nemčija celotnega dolga 242,7 milijard mark, vidimo vso tragično, ki leži nad nekdanj bogato Nemčijo. — Ali prenese nemška organizatorična in delovna sila to breme?

Za tiskovni sklad «Edinosti»

Darovalci v Trnovem po 50 L: Neimenovani; isti Neimenovani, da bo okroglo; Ivan Valentič; po 25 L: dr. Kovča, Kranjec Ludovik, dr. Kržišnik, Neimenovani; po 20 lir: Lojze Zarnik, Urbančič; po 15 L: Srečko Gregorec, Ivan Benigar, Josip Perkan; po 10 L: B. Bisail, Jenko Stojan, Anton Klun, Jospina Primc, Fani Valentič, Fran Valentič, Kranjec Kazimir, 11 L: Neimenovani; po 5 L: Ivan Benigar, Josip Ložak. — **Hirka Bistrica:** 100 L: notar Kraigher; po 50 L: dr. Viktor Gregorič, Josip Verbič; po 20 L: Kristijan Hodnik, Andrej Znidaršič, L. Oblak, Anton Znidaršič, Ogorelec, Zalokar; po 15 L: Fr. Starec; po 10 L: Aleksander Ličan, Anton Ličan, Milostnik, Fr. Mizgur, Fr. Samsa, Fr. Verbič; po 3 L: Josip Znidaršič. — **Drugi kraj:** 10 L: Ludvik Ditrich, Postojna; 15 L: Venče, Matenjavs; po 10 L: Marija Ditrich, Vipava, Jospina Zakotnik, Postojna, Josip Znidaršič, Dobropolje, Zigmund, Slavina, Kramarič, Slavina, Gržina, Koče, Požar Metod, Matenjavs, M. Fatur, Zagorje; po 5 L: Kandare, Zarcče, A. Špelar, Koseze, Marinčič, Zagorje, Neimenovan, Zagorje, Dolenc, Podgrajec, Verbič, Slavina, L. Kopač, Postojna; L 225 Fr. Zaman, Hrenovice; po 2 L: Jos. Stefančič, Jablanica in Neimenovan, Koseze; končno še isti Neimenovan iz Trnovskega 10 L, da je tisočak polen. Skupno torej 1000 L 25 st. Pevsko in bralno društvo »Tomaj« v Tomaju je napravilo izlet v Sepulje dne 19. t. m. ter je nabralo pri šaljivi pošti pri omizju 57'60. Dosedaj izkazanih L 12.553'65; v današnjem izkazu L 1057'85. Skupno L 13.611'40.

Za pogorelce Narodnega doma

Darovalci v Trnovem: Jos. Brinšek 17 L; dr. Kržišnik, Kranjec Ludovik, Siromak po 15 L; R. Valentič, Srečko Gregorec, J. Kalan, M. Petkovek, F. Valentič, Jenko, Tomšič Peter po 10 L; dr. Kovča L 8'50; Oblak 7 L; Perkan L 5'50; Benigar Ivan, Kranjec Kazimir, Josip Ložak, Šabec, Valentič Fani, Korče Rudolf, Šuligoj, B. Bisail, Zarnik L po 5 L; Urbančič 6 L; Istok 4 L; Neimenovani 3 L; Jože Barbiš 2 L (Skupno 213 L). Darovalci v **Hirski Bistrici:** A. Kraigher 32 L; L. V. 20 L; Viktor Tomšič 25 L; A. Znidaršič 20 L; Jožef Samsa, dr. V. Gregorič po 15 L; Anton Ličan, Albert Domladiš, Fr. Starec, Marija Domladiš, Jakob Gržina, Ogorelec Danica, Jos. Hreščak, K. Hodnik, V. Šket, Milostnik, Andrej Znidaršič, Verbič po 10 L; Baša, Ivana Ličan, Fr. Mizgur, Ivan Smuk, Rajko Tomšič, J. Tomšič, Zalokar, Fran Samsa, Znidaršič po 5 L (Skupaj 292 L). Ob zneska skupno 505 L. Česnik K., Knežak 10 L. Dosedaj izkazanih L 6859'80; v današnjem izkazu L 515. Skupaj L 7374'80.

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA V TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Dejniška glavica in rezervni zaktid K. C. St. 225.000.000
Izvršuje kulturno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

MALI OGLASI

PRODA SE šivalni stroj »Singer« za moške obleke, ognjišče in dva lahka voza (na feder). Gostilna Padovan, Katinara. 348

MOŠKI srednje starosti, išče sobico s posteljo ali pa malo prazno stanovanje. Ponudbe pod »Stanovanje« na upravo. 349

KUPIM vsakovrstne cunje vsake množine à 0'40. Scalatina 3, Fonda. 350

DVE POSTELJI enaki, zelo močni, novi, z novimi vzmeti, umivalnik, se proda poceni. Massimo D'Azeglio 3, L. desno. 352

IŠČE SE prazna soba. Naslov pri upravi. 345

NA KONTOVELJU se proda hiša z zemljiščem. Pojasnila daje Štoka, Kontovelj št. 10. 343

FOTOGRAF A. JERKIČ, Trst, ul. Roma 24. Gorica št. 36 na dvorišču. P 711

PRODAJALKA, večja slovenskega, nemškega in malo italijanskega jezika išče službe v kaki trgovini kje v mestu ali na deželi. Ponudbe pod »Ivanka« na upravo. 347

DOBRO izurjena prodajalka, z dolgoletno prakso, večja manufakturna in spec. stroke išče primernege mesta na deželi. Ponudbe pod »Prodajalka« na upravo. 342

SOBA SE ODDA v najem poštememu slovenskemu uradniku ali delavcu. Via Vespucci 8. IV., Sv. Jakob. 351

PRODAJALKA popolnoma izveščana v manufakturni stroki in učenka poštenih staršev z primerno šolsko izobrazbo se sprejmete v trgovino z manufakturnim blagom pri Vinku Sketu, II. Bistrica. 344

28 LETEN uradnik, več slovenskemu, srbo-hrv., ital.-nemškemu jeziku; korespondence, knjigovodstva išče kakoršnokoli službo. Ponudbe pod »Delaven« na upravo. 318

STANOVANJE, obstoječe iz 2 sob in kuhinje, se išče v bližnji okolici ali v mestu. Ponudbe pod »Stanovanje« na upravo. 319

ZLATO, srebrne krone kupujem po najvišjih cenah, Albert Povh, urarna, ulica Mazzini 46. 328

KUPIM po možnosti v tržaški okolici ali v mestu samem, hišico ali pa vrazem v najem pekarno. Ponudbe M. Hrovat, Škedenj št. 1131. 334

UDOVEC srednje starosti želi znanja v svrhu ženitve z dobrobrnim dekletom ali udovo brez otrok. Resne ponudbe pod »Sreča« na upravo. 340

6 MLADIH, prav lepih praščikov, 6 tednov starih in 1 kravo ima na prodaj Franc Dekleva v Vipavi 38. 341

PIANINO ali glasovir kupim. Mirodilnica Zigon, ul. 30. Oktobra 8. 282

VINOGRADNIKI »Trtnica« Forčić I. dr., Komen razpolaga z več tisoči cepjenk in raznih amerikan-bil in kolči. Cepjenke so najboljših vrst gorjskih in istrskih in furlanskih. Naročila po dnevnih cenah se sprejemajo takoj za jesen in pomlad. 298

NA NOVO odprto trgovino s pohištvo nevim in starim ter z drugimi potrebnimi predmeti priporoča za obilen obisk J. Babič, ul. Artisti št. 7, zraven Corso Vitt. Em., Piazza S. Caterina. Najnižje cene. Svoji k svojim. 190

ZATEKEL SE JE, ali bil je odpeljan mlad loveški pes (fermac) ki žuje na imo »Tasso«. Pes ima kratko gladko dlako, je temno rujav, na spodnjem životu bel, noge ima bele in pikaste. Najditelj naj ga odda proti dobri nagradi lastniku Josipu Lavrenčič v Postojni. 236

MODISTKA se priporoča cenj. damam v mestu in v okolici. Ulica Alessandro Volta 2. V. (pri ljudskem vrtu). 212

ZASTOPSTVO JUŽNE ŽELEZNICE
Prodaja vozniških listkov iz Logatec-a za vse postaje južne železnice, v Jugoslaviji in Nemški Avstriji v potniški pisarni »COSULICH«, Società Triestina di Navigazione via Milano 10, pritličje. (184)

ERNA AUSPITZ
zobozdravnica
naznanja slav. občinstvu, da izvršuje svojo prakso na Opčinah 174. Izvršuje v to stroko spadajoča dela, kakor plobe v porcelanu, zlatu in srebru, po-teze v kavčuku in zobovje v zlatu po najnižjih cenah. — Sprejema od 9-12-14-16

Odvetniška pisarna dr. Matej Pretner-Ja in dr. Henrik Okretiča v Trstu išče **stenografa ali stenografinjo**, ki zna pisati tudi na stroj. (185)
Nastop takoj. — Plača po dogovoru.

PFÄFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški uvozci Seldel & Neumann in »Singer« Gast & Gasser
Doga zaloga vseh potrebnih. Tvrška ustanovljen 1. 1878
Mehanična delavnica za vsako popravila. FRANCESCO BEBNER Trst, ul. Campanile 19

VELIKO SKLADIŠČE KLOBUKOV
dežnikov, belih in pisanih, žepulih robcov, možkih nogavic itd.
K. CVENKEL, Trst, Corso V. E. III. št. 24.

JOSIP STRUCKEL
Trst, vogal Via Nuova-S. Caterina. Velika izbira vsakovrstnega blaga za moške in ženske. — Blago za suknje, žamet, barhant, svile, stamira ter raznih predmetov za okras oblek. Vse po značajnih konkurenčnih cenah.

Ljubljanska kreditna banka
Podružnica v Trstu.
Centrala v Ljubljani.
Podružnice: Celje, Borovlje, Gorica, Sarajevo, Split, Trst, Maribor
Dejniška glavica in rezerve: K 50.000.000
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice proti 3 1/2% obrestovanju na žiro-račune proti 3% obrestovanju. Za na odpoved vezane vloge plača obrestil po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne celice.
Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13.

JAVEN PLES
(183) se vrši
danes v Trebčah.
K obilni udeležbi vabi Godbeno društvo.

JADRANSKA BANKA
Del. glav.: K 30.000.000. Rezerve K 10.000.000
Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatica, Sarajevo, Split, Sibenik, TRST, Zadar, Zagreb
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.
Sprejema vloge
na hranilne knjižice ter jih obrestuje po 3 1/2% a v bancogiro prometu po 3%
Vloge, ki se imajo dvigniti samo proti predhodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes).
Bančni prostori v Trstu se nahajajo: **ul. Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolo**
Telefon: št. 1463, 1793, 2676
Blagajna posluje od 9 do 13

„CROAZIA“
Zavarovalna zadruga v Zagrebu.
Ustanovljena leta 1884.
Podružnica v Trstu ul. Lavafio 1, II. n. prevzema zavarovanja stavb, premičnin, poljskih pridelkov, sena, slame in živine proti škodi po požaru in strelu in zavaruje stekla šiše proti škodi po razbitju.
Sposobni krajevni zastopniki in akvizitorji se sprejemajo po najugodnejših pogojih.

Edino mazilo
ki ohranjuje usnje in ga vzdržuje mehko.
Skladišče v Trstu, ulica Torre bianca šteje. 12 - Telefon št. 10

PELLEGRINO CINCELLI
Trst - ulica Malcanton št. 9 - Trst
(Hiša ustanovljena leta 1828.)
KOŽE in USNJE za ženske in moške.
Box in Chevreaux, lak, podlage in vsakevrstni predmeti za čevlje itd.
Vse po ugodnih cenah Postrežba točna.

Brill
Najboljše mazilo za čevlje
Podružnica v Trstu, ul. del Toro št. 10. — Telefon 31-72

DREOSSI & C. - Trst
Trg Oberdan št. 1.
Brazjavke: DREOSSI, Trst. Poštno hran. račun 11-55
Telefon: Prodajna 14-57 Stanovanje 30-11
ZALOGA:
(20)
Železnin, kovin in kuhinjskih potrebščin. — Orodje in poljske potrebščine. — Ogrodje za vrata, okna in pohištvo. — Verige, žebliji, železna žica.
Plošče iz litega železa za ognjišča. — Velika zaloga v to stroko spadajoče drobnarije. — Kuhalniki in štedilniki na petrolej. — Lesene grablje, srpi in kose ter zajamčeni brusni kamni.

DR. MRACEK LEOPOLD
ZOBOZRAVNIK
Trst, Corso Vittorio Emanuele III. 24, I.
sprejema od 9-12 in od 15-18.
Brezbolno izdiranje zob, zlate krone, zlati mostovi brez neba. — Vse po moderni tehniki, ameriški in švicarski sistem.

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.
sprejema hranilne vloge
od L 1 dalje.
Navadne vloge obrestuje po
4 1/2%
večje po dogovoru
Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hranilne puščice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega.
Daje posojila
po najugodnejših pogojih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin.
Uradne ure vsak dan izvemski nedelj in praznikov od 8 do 1.

Riunione Adriatica di Sicurtà v Trstu.
(Lastna palača). Ustanovljena leta 1838.
Zavarov. proti škodi, povzročeni po ognju, strelu in eksplozijah. Zavarovanja steklenih plošč proti razbitju. Zavarovanja proti tatvini z vzlomom. Zavarovanja pošiljatev na morju in po suhem. Življenjska zavarovanja v najrazličnejših kombinacijah. — Zastopstva v vseh deželnih glavnih mestih in važnejših krajih.